

ГЛАСНИК ЕТНОГРАФСКОГ ИНСТИТУТА САНУ LXVII (3)

BULLETIN OF THE INSTITUTE OF ETHNOGRAPHY SASA LXVII (3)

INSTITUTE OF ETHNOGRAPHY SASA

BULLETIN

OF THE INSTITUTE OF ETHNOGRAPHY

LXVII

No. 3

Chief Editor:

Dragana Radojičić, PhD (Institute of Ethnography SASA)

Editor:

Srđan Radović, PhD (Institute of Ethnography SASA)

International editorial board:

Milica Bakić-Hayden, PhD (University of Pittsburgh), Ana Dragojlović, PhD (University of Melbourne), prof. Peter Finke, PhD (University of Zurich), prof. Karl Kaser, PhD (Karl-Franzens University, Graz), Gabriela Kilianova, PhD (Institute of Ethnology of the Slovak Academy of Sciences, Bratislava), prof. Kjell Magnusson, PhD (University of Uppsala), prof. Marina Martynova, PhD (Institute of Ethnology and Anthropology – Russian Academy of Sciences, Moscow), Ivanka Petrova, PhD (IEFEM – Bulgarian Academy of Sciences, Sofia), Tatiana Podolinska, PhD (Institute of Ethnology of the Slovak Academy of Sciences, Bratislava), Jana Pospišilova, PhD (Institute of Ethnology of the Czech Academy of Sciences, Brno), Ines Prica, PhD (Institute of Ethnology and Folklore Research, Zagreb), Ingrid Slavec Gradišnik, PhD (Institute of Slovenian Ethnology RC SASA, Ljubljana).

Editorial board:

Gordana Blagojević, PhD (Institute of Ethnography SASA), Ivan Đorđević, PhD (Institute of Ethnography SASA), prof. Ildiko Erdei, PhD (Faculty of Philosophy, Belgrade), prof. Ljiljana Gavrilović, PhD (Institute of Ethnography SASA), corresponding member of the SASA Jelena Jovanović, PhD (Institute of Musicology SASA, Belgrade), Aleksandra Pavićević, PhD (Institute of Ethnography SASA), Lada Stevanović, PhD (Institute of Ethnography SASA), academician Gojko Subotić, PhD (Serbian Academy of Sciences and Arts, Belgrade).

Advisory board:

Prof. Jelena Đorđević, PhD (Faculty of Political Sciences, Belgrade), prof. Maja Godina Golija, PhD (Institute of Slovenian Ethnology RC SASA, Ljubljana), Renata Jambrešić Kirin, PhD (Institute of Ethnology and Folklore Research, Zagreb), Miroslava Lukić Krstanović, PhD (Institute of Ethnography SASA), Mladena Prelić, PhD (Institute of Ethnography SASA), prof. Ljupčo Risteski, PhD (Faculty of Natural Sciences and Mathematics, Skopje), prof. Lidija Vujačić, PhD (Faculty of Philosophy, Nikšić), prof. Bojan Žikić, PhD (Faculty of Philosophy, Belgrade)

Secretary:

Marija Đokić (Institute of Ethnography SASA)

BELGRADE 2019

ЕТНОГРАФСКИ ИНСТИТУТ САНУ

ГЛАСНИК

ЕТНОГРАФСКОГ ИНСТИТУТА

LXVII

свеска 3

Главни и одговорни уредник:

Проф. др Драгана Радојичић (Етнографски институт САНУ)

Уредник:

Др Срђан Радовић (Етнографски институт САНУ)

Међународни уређивачки одбор:

Др Милица Бакић-Хејден (Универзитет у Питсбургу), др Ана Драгојловић (Универзитет у Мелбурну), проф. др Петер Финке (Универзитет у Цириху), проф. др Карл Казер (Karl-Franzens Universität, Грац), др Габриела Килианова (Етнолошки институт САВ, Братислава), проф. др Шел Магнусон (Универзитет у Упсали), проф. др Марина Мартинова (Институт етнологије и антропологије РАН, Москва), др Иванка Петрова (ИЕФЕМ – БАН, Софија), др Татиана Подолинска (Етнолошки институт САВ, Братислава), др Јана Поспишилова (Етнолошки институт АН ЧР, Брно), др Инес Прица (Институт за етнологију и фолклористику, Загреб), др Ингрид Славец Градишник (Институт за словеначку етнологију ЗРЦ САЗУ, Љубљана).

Уређивачки одбор:

Др Гордана Благојевић (Етнографски институт САНУ), др Иван Ђорђевић (Етнографски институт САНУ), проф. др Илдико Ердеи (Филозофски факултет у Београду), проф. др Љиљана Гавриловић (Етнографски институт САНУ), дописни члан САНУ др Јелена Јовановић (Музиколошки институт САНУ, Београд), др Александра Павићевић (Етнографски институт САНУ), др Лада Стевановић (Етнографски институт САНУ), академик Гојко Суботић (Српска академија наука и уметности, Београд).

Издавачки савет:

Проф. др Јелена Ђорђевић (Факултет политичких наука, Београд), проф. др Маја Година Голија (Институт за словеначку етнологију ЗРЦ САЗУ, Љубљана), др Рената Јамбрешић Кирић (Институт за етнологију и фолклористику, Загреб), др Мирослава Лукић Крстановић (Етнографски институт САНУ), др Младена Прелић (Етнографски институт САНУ), проф. др Љупчо Ристески (Природно-математички факултет, Скопље), проф. др Лидија Вујачић (Филозофски факултет у Никшићу), проф. др Бојан Жикић (Филозофски факултет у Београду).

Секретар уредништва:

Марија Ђокић (Етнографски институт САНУ)

БЕОГРАД 2019.

Издавач:
ЕТНОГРАФСКИ ИНСТИТУТ САНУ
Кнез Михаилова 36/IV, Београд, тел. 011–2636–804
e-mail: eisanu@ei.sanu.ac.rs
Мрежна страница часописа: www.ei.sanu.ac.rs

Publisher:
INSTITUTE OF ETHNOGRAPHY SASA
Knez Mihailova 36/IV, Belgrade, phone: 011–2636–804
e-mail: eisanu@ei.sanu.ac.rs
Journal's web page: www.ei.sanu.ac.rs

Лектура и коректура:
Ивана Башић
Станислав Станковић

Превод:
аутори текстова

Дизајн корица:
Горан Витановић

Техничка припрема и штампа:
Академска издања, Београд

Тираж:
300 примерака

Примљено на седници Одељења друштвених наука САНУ одржаној октобра 2019. године,
на основу реферата академика Димитрија Стефановића.

Accepted for publication at the meeting of the Department of Social Sciences SASA
in October 2019, based on the report of academician Dimitrije Stefanović

Штампање публикације финансирано је из средстава
Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије
Printing of the journal was funded by the Ministry of Education, Science and Technological
Development of the Republic of Serbia

Гласник Етнографског института САНУ излази три пута годишње и доступан је и индексиран у
базама: DOAJ (Directory of Open Access Journals), ERIH PLUS (European Reference Index for the
Humanities), SCIndeks (Српски цитатни индекс), Ulrich's Periodicals Directory, NSD (Norsk
samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS – Norwegian Social Science Data Service), CEEOL (Central
and Eastern European Library).

The Bulletin of the Institute of Ethnography SASA is issued three times a year, and
can be accessed in: DOAJ (Directory of Open Access Journals), ERIH PLUS (European Refer-
ence Index for the Humanities), SCIndeks (Srpski citatni indeks), Ulrich's Periodicals Directory,
NSD (Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS – Norwegian Social Science Data Service),
CEEOL (Central and Eastern European Library).

I
Научни радови
Scientific Papers

Тема броја – Истраживање миграција
(ур. Сања Златановић и Јурај Марушиак)

Topic of the Issue – Research of Migrations
(eds. Sanja Zlatanović and Juraj Marušiak)

- Сања Златановић, Јурај Марушиак, *Истраживање миграција у централној и југоисточној Европи: увод у темат* 493–499
Sanja Zlatanović, Juraj Marušiak, *Research of Migrations in Central and Southeast Europe: Introduction*
- Ivaylo Markov, *Changing Practices of “Being Together” in the Transnational Kin-Relationships among Gorani* 501–522
Ивајло Марков, *Промена у праксама „бити заједно“ у транснационалним сродничким односима Горанаца*
- Ondřej Žíla, *After Coming Home: Forms and Meanings of Return in Dayton’s Bosnia and Herzegovina* 523–543
Ондреј Жила, *После доласка кући: облици и значења повратка у дејтонску Босну и Херцеговину*
- Konstantinos Tsivos, *The Greek Emigres in Czechoslovakia and Their Life in the 1960s* 545–557
Константинос Цивос, *Грчки емигранти у Чехословачкој и њихов живот у шездесетим годинама XX века*
- Yelis Erolova, *Refugee Integration in Bulgaria: Conditions and Challenges* 559–571
Јелис Еролова, *Интеграција избеглица у Бугарској: услови и изазови*
- Marta Stojić Mitrović, Aleksandra Đurić Milovanović, *The Narratives of Faith-based Organizations on Migrant Education in Serbia after the Closure of the Formalized Migration Corridor in 2016* 573–587
Марта Стојић Митровић, Александра Ђурић Миловановић, *Наративи верских хуманитарних организација о едукацији миграната у Србији након затварања формализованог миграцијског коридора 2016. године*

- Теодора Јовановић, *Студије избеглиштва или студије принудних миграција: теоријско-методолошки осврт и разматрање мултидисциплинарности у примени друштвених и хуманистичких наука* 589–606
- Teodora Jovanović, *Refugee Studies or Forced Migration Studies: Theoretical-methodological Review and Consideration of Multidisciplinarity in Applied Social Sciences and Humanities*
- Мирослава Лукић Крстановић, *Конструкт дијаспоре у фокусу политика ентитета и различитих мобилности* 607–630
- Miroslava Lukić Krstanović, *Diaspora Construct in the Focus of Entity Policies and Different Mobilities*
- Olga Šrajerová, *Slovaks in the Czech Lands after 1945 – between the State Nation, Minority and Assimilation* 631–648
- Ољга Шпрајерова, *Словаци у чешким земљама после 1945. године – између државотворне нације, мањине и асимилације*
- Michał Lubicz Miszewski, *Migration of the Poles to Slovakia after World War II* 649–660
- Михал Лубич Мишевски, *Миграције Пољака у Словачку после Другог светског рата*
- Desislava Pileva, *Marriage Migrants in Bulgaria – Aspects of Social Adaptation* 661–679
- Десислава Пилева, *Брачни мигранти у Бугарској – аспекти друштвене адаптације*
- Дејан Крстић, *Миграције планинског становништва југоисточне Србије у Зајечар и околину: пример трајних миграција планина–низија* 681–699
- Dejan Krstić, *Migrations of Highlands Inhabitants of Southeast Serbia to Zaječar and its Surroundings: an Example of Permanent Highlands-to-Lowlands Migration*

II

Прикази Reviews

- Милош Луковић, *Národopisný věstník. Bulletin d'ethnologie* 701–707
- Милош Луковић, *Едиција Корени. Српске земље. Насеља, порекло становништва, обичаји* 708–715
- Срђан Радовић, *Професија етнолог. Радост Иванова* 715–718

III
Хроника
Chronicles

Теодора Јовановић, *Саветовање „Други и ми сами: култура као агенс друштвених промена“* 719–720

Тема броја:

Истраживање миграција
(ур. Сања Златановић и Јурај Марушиак)

Topic of the Issue:

Research of Migrations
(eds. Sanja Zlatanović and Juraj Marušiak)

Сања Златановић

Етнографски институт САНУ, Београд
sanja.zlatanovic@ei.sanu.ac.rs

Јурај Марушиак

Институт за политичке науке, Словачка академија наука, Братислава
juraj.marusiak@savba.sk

Истраживање миграција у централној и југоисточној Европи: увод у темат*

Овај тематски број састоји се од једанаест радова посвећених миграционим кретањима појединаца и/или заједница у југоисточној и централној Европи. Темат је конципиран интердисциплинарно – сачињавају га радови који феномен миграција разматрају комбинујући истраживачке приступе етнологије и социјалне антропологије, социологије, историје и политикологије. У темату се разматрају разнородни типови миграција, али значајан број радова посвећен је миграцијама које су на различите начине, непосредно или посредно, повезане с ратом (првих шест радова). Економски разлози су такође у основи многих миграција, и могу бити, али не обавезно, повезани с ратом и кризом која карактерише послератна подручја. Миграције могу бити покренуте и сасвим личним разлозима, како то показује неколико радова темата.

Кључне речи: миграције, југоисточна Европа, централна Европа, интердисциплинарност

Research of Migrations in Central and Southeast Europe: Introduction

This issue consists of eleven papers dedicated to migrations of individuals and/or communities in Southeast and Central Europe. The concept of its topic is interdisciplinary – it is comprised of papers which examine the migration phenomenon, combining research methods of ethnology and social anthropology, sociology, history and political science. Despite the immense diversity of migration types researched, a significant number of them

---

* Овај темат је приређен у оквиру рада на пројектима: 1. *Мултиетничитет, мултикултуралност, миграције – савремени процеси* (бр. 177027) Етнографског института САНУ, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије; 2. *The Image of the "Other" in post-1989 Slovak politics* (VEGA 2/0046/19); 3. *Словачка заједница у Србији: актуелни друштвени и политички процеси*, који се реализује у оквиру међуакадемијске сарадње Етнографског института САНУ и Института за политичке науке Словачке академије наука.

is, in their different ways, directly or indirectly, connected to the war (the first six papers). Economic reasons are also at the core of many migrations, and can be, but not necessarily so, connected to the war and the crisis common in post-war regions. In addition, personal reasons represent a possible motive for initiating migration, as shown in several papers.

Key words: migration, Southeast Europe, Central Europe, interdisciplinarity

Током историје људи су мигрирали од једног до другог места, у неким ситуацијама настављајући кретање даље, мотивисани различитим разлозима, и тражећи различите начине да би до својих одредишта стигли и на њима стварали услове за бољи живот. Миграција људи од једног до другог, ближег или удаљенијег места, представља стари феномен, подробно проучаван у друштвеним и хуманистичким наукама.

Ратови у Авганистану, Ираку, Сирији и у другим земљама доводе до огромног прилива миграната у Европу од 2015. године. Према подацима Високог комесаријата Уједињених нација за избеглице (UNHCR), у 2019. години је 70.8 милиона људи у свету принудно расељено. На сваке две секунде једна особа бива присилно расељена, а 37 хиљада људи је дневно принуђено да напусти своје домове,¹ што је највећи број забележен у периоду после Другог светског рата. Упоредо с тим, последњих година се становништво из земаља насталих распадом Југославије из економских разлога интензивно и масовно исељава у земље средње и западне Европе, али и у друге крајеве света. Становништво Србије се у последњих неколико година масовно исељава. Тешко је прецизно утврдити колико људи годишње напусти земљу, али се процењује се да се ради о броју већем од 50 хиљада, другим речима – око 140 особа дневно.²

Феномен миграција – у све више глобализованом и „прегрејаном“ свету (*an overheated world* – Eriksen 2015) – од 2015. године добија другачију динамику, структуру и форму, што захтева нове истраживачке приступе, мултидисциплинарни методологију и пажљиву контекстуализацију у глобалну, регионалну и локалну раван. С обзиром на актуелну распрострањеност и интензитет миграција у свету, али и на простору Балкана, оне постају срж интересовања друштвених и хуманистичких наука. Реч и/или појам *миграција* постаје кључна (потискујући *идентитет*), посебно у етнологији, социјалној антропологији и социологији, као и у истраживачким зонама у којима се оне преплићу.

¹ https://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html?fbclid=IwAR3otCJcaNVrG5bjj5XdY1z3LqM_2WJF_bZuzlwKFx5NuBVjGfp9r6czkJU

² <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/125/drustvo/3416327/pitanje-svih-pitanja--kako-spreciti-iseljavanje-iz-srbije.html>; <https://www.danas.rs/ekonomija/emigracija-iz-srbije-dobila-galopiraju-ci-trend/>; <https://www.blic.rs/biznis/vesti/izgubili-smo-14-odsto-stanovnistva-iz-srbije-se-u-proseku-iseli-139-ljudi-dnevno/c82sgdk>.

У складу с тим, Етнографски институт САНУ већ пету годину редом трећу свеску *Гласника* у целини посвећује проблематици истраживања миграција (2015–2019), а 2014. године публикована су два темата у којима се овај проблем обрађује (опширније: Lukić Krstanović 2015; Lukić Krstanović 2018).

* * *

Овај тематски број састоји се од једанаест радова посвећених миграционим кретањима појединаца и/или заједница у југоисточној и централној Европи. Темат је конципиран интердисциплинарно – сачињавају га радови који феномен миграција разматрају комбинујући истраживачке приступе етнологије и социјалне антропологије, социологије, историје и политикологије. Упркос томе што је научна заједница средње Европе углавном слабо заинтересована за Балкан, а и обратно, темат показује повезаност и међусобне утицаје ова два региона у прошлости, као и у садашњости. Узајамни утицаји су резултат процеса који трају неколико векова. Може се рећи да су они започели ратовима међу Отоманском империјом и Краљевином Угарском (касније Хабсбуршком монархијом), који су покренули досељавање српског и хрватског становништва у области средњег тока реке Дунав. Касније, од друге половине осамнаестог века, са постепеним опадањем отоманског утицаја, дошло је до интензивних миграција становништва средње Европе на подручје Војне крајине, што је резултирало савременом етничком структуром Војводине, али и Славоније, Баната и Бихора (региона на северозападу Румуније). Миграциона кретања су повезивала средњу и југоисточну Европу и у новијој историји. Управо рад Константина Цивоса (Konstantinos Tsivos) у овом темату показује последице политичких дешавања у Грчкој у периоду после грађанског рата (1946–1949) на средњу Европу. Принудне миграције претежно левичарски оријентисаних грађана Грчке биле су усмерене не само ка Југославији, већ и ка земљама Источног блока. Осим у Совјетски Савез, веће групе избеглица из Грчке доселиле су се у Чехословачку, Пољску, Мађарску, Бугарску и Румунију. У поменутом раду разматра се живот припадника заједнице грчких емиграната у Чехословачкој. Ратови у бившој Југославији у последњој деценији двадесетог века, као и дубока и дуготрајна економска криза која је уследила, довели су до масовних миграција становништва у земље централне Европе, посебно у Аустрију. Потребно је узети у обзир и актуелне миграције припадника националних мањина из Србије у земље средње Европе, конкретније – у Мађарску и Словачку (Zlatanović & Marušiak 2017).

У темату се разматрају разнородни типови миграција, али значајан број радова (шест од једанаест) посвећен је миграцијама које су на различите начине, непосредно или посредно, повезане с ратом. Економски разлози су такође у основи многих миграција, и могу бити, али не обавезно, повезани с ратом и кризом која карактерише послератна подручја.

Темат отвара рад Ивајла Маркова (Ivaylo Markov) заснован на теренским истраживањима међу припадницима горанске заједнице у одабраним селима подручја Горе (област порекла и окупљања) на Косову, као и у градовима Београд и Скопље – местима у којима многи Горанци живе и раде. Рад истражује начине на које Горанци управљају својим породичним односима у времену и простору, испитујући континуитете и дисконтинуитете у њиховом стварању и доживљавању узајамног присуства у ситуацији миграције и све комплекснијих транснационалних модела живљења.

Рад Ондреја Жиле (Ondřej Žila) такође је заснован на опсежним теренским истраживањима на одабраним локацијама у Босни и Херцеговини. У раду се анализирају форме и значења повратка избеглица и расељених лица у дејтонску Босну и Херцеговину. Будући да се репатријација није остварила на начин на који је то међународна заједница предвидела (број повратника је био мали), аутор поставља питање под којим се условима може говорити да је повратак мањина био „успешан“. С обзиром на комплексност процеса репатријације и на чињеницу да нема повратка који се завршава формалним усељавањем на предратну адресу, аутор предлаже да категорије мањинске репатријације не би требало посматрати бинарно као „успешне“ и „неуспешне“, већ у континууму од „потпуног“ до „непотпуног“ типа одрживог и специфичних облика неодрживог („неуспешног“) повратка, указујући на то да израз „повратак“ има више аспеката који утичу на његову одрживост и карактер.

Већ поменути рад Константиноса Цивоса (Konstantinos Tsivos) бави се структуром грчке политичке емиграције 60-их година прошлог века у Чехословачкој, тј. питањем формирања емигрантског идентитета у ери дестаљинизације. Грађански рат у Грчкој (1946–1949) довео је до емиграције скоро 100.000 људи у земље Совјетског блока, а међу њима је била група од 12.000 људи која се 1948. године населила у Чехословачку (на простор данашње Чешке Републике). Анализа се заснива на подацима из чешких и грчких архива и примарно прати демографске, социјалне и културне аспекте емигрантске групе која је била блиско повезана са Комунистичком партијом Грчке.

Рад Јелис Еролове (Yelis Erolova) фокусира се на случајеве оних избеглица са Блиског истока које су изабрале Бугарску као своју крајњу дестинацију. Ауторка анализира национални правни оквир и политичке одлуке на пољу социјалне и културне интеграције, упоређујући их са ставовима друштва према избеглицима, као и са исказима о очекивањима и искуствима тражилаца азила, односно избеглица, добијеним у интервјуима и дискусијама фокус групâ. Ауторка указује на то да су избеглице у Бугарској развиле сопствене адаптивне социо-економске и културне стратегије, а у контексту различитих државних интеграционих програма, којима недостаје јасно дефинисана визија интеграције, нејасних одговорности државних институција, ограничених ефеката постојећег законодавства на њихову социјалну интеграцију, негативни јавни говор и стереотипизирани друштвени ставове.

Марта Стојић Митровић и Александра Ђурић Миловановић разматрају наративе представника верских хуманитарних организација (активних при Српској православној цркви, Римокатоличкој цркви и Хришћанској адвентистичкој цркви) о едукацији миграната у Србији након затварања формализованог миграцијског коридора 2016. године. Разматрају се активности верских хуманитарних организација у образовању деце основно-школског узраста, средњошколаца и одраслих. Материјал на коме се рад заснива добијен је полуструктурираним интервјуима.

Рад Теодоре Јовановић има циљ да домаћој публици пружи обједињени поглед на мултидисциплинарно поље истраживања познато као „студије избеглиштва“ (*refugee studies*) или „студије присилних/принудних миграција“ (*forced migration studies*), формално основано почетком 80-их година прошлог века. Ауторка показује како је научни проблем концептуалне дистинкције „избеглиштва“ и „принудних миграција“ уграђен у историју поља истраживања, али и у друштвено-политички контекст. Како Јовановићева објашњава, академско мултидисциплинарно поље настало је у спрези са међународним хуманитарним поретком заштите избеглица. Сходно томе, мултидисциплинарност представља једну од стратегија употребљивости научних увида у креирању и примени практичних политика. Студије избеглиштва, односно принудних миграција, утицале су на промене политика хуманитарних организација, али су, такође, појмовни апарат одређених организација и начин на који оне управљају миграцијама повратно утицале на научно промишљање феномена избеглиштва и принудних миграција. Увидима које овај рад пружа заокружује се део темата посвећен миграцијама повезаних с ратом.

Рад Мирославе Лукић Крстановић, усмерен на анализу концепта дијаспоре, отвара други део темата. Ауторка најпре даје кратак теоријски пресек различитих приступа и критичких анализа (есенцијализам, критика методолошког национализма, студије етницитета, историјске парадигме, концепт „национализам на даљину“) с намером да проблематизује феномен дијаспоре и укаже на његове опште карактеристике и амбиваленције. Даља анализа усмерена је на конкретне одлике конструката дијаспоре у подручјима друштвено-политичких стратегија, пракси, перцепција и симболичких значења, а на основу вишедеценијских теренских истраживања и искустава.

Следи рад историчарке Олге Шрајерове (Olga Šrajerová) посвећен проблемима миграције и формирања заједнице Словака у чешким земљама у периоду од 1945. године до данашњих дана. Миграција Словака била је углавном социјално и економски мотивисана, али од почетка 90-их година прошлог века социјалне разлоге почињу учестало да замењују породични. Након поделе Чехословачке, миграције бивају и политички мотивисане. Шрајерова објашњава да су Словаци у периоду од 1945. до 1992. године у Чехословачкој били припадници друге државотворне нације. Њихов правни статус се променио формирањем Републике Чешке 1993. године – они су

постали најбројнија мањина. Шрајерова свој рад заснива на резултатима пописа становништва, али и на другим расположивим изворима.

Рад социолога Михала Лубича Мишевског (Michał Lubicz Miszewski) показује да је средња Европа у периоду после Другог светског рата била затворена не само према Западу, већ да су поједине њене државе биле међусобно изоловане једне од других. У таквим условима долазило је до добровољних миграција појединаца мотивисаних разлозима склапања брака са супружником словачке националности. Брачне миграције довеле су до формирања пољске етничке мањине у Словачкој.

Рад Десиславе Пилеве (Desislava Pileva) фокусиран је на анализу два случаја бикултурних, билингвалних и интернационалних парова жена Бугарки и њихових мужева миграната (Египћанина и Филипинца). Рад се бави различитим аспектима социјалне и емоционалне адаптације брачних миграната мушкараца у земљу пријема – Бугарску. У раду се најпре разматра друштвена адаптација имиграната у контексту усвајања бугарског језика. Процес који ова два странца пролазе приказан је на основу начина комуникације у њиховим двојезичним браковима, професионалном и социјалном окружењу. Затим се разматра место матичне државе имиграната у њиховим животима у ситуацији миграције, као и у њиховим нуклеарним мешовитим породицама. Рад је написан на основу етнографских података из „прве руке“.

Тематски број затвара рад Дејана Крстића заснован на опсежним теренским истраживањима у источној Србији, и посвећен специфичном типу миграција: планина–низија. Овом облику миграција у научној литератури није била посвећена потребна пажња из разлога што се оне у значајној мери преклапају са миграцијама село–град. Крстић анализира један изразит пример сталних миграција планина–низија: миграције становништва из планинских предела југоисточне Србије у град Зајечар и околна села, које су почеле након Првог светског рата, а биле веома интензивне у време социјалистичке индустријализације. Аутор је у раду издвојио специфичне одлике овог типа миграција.

Надамо се да су радови у овом темату пружили нове теоријске и емпиријске увиде и допринели померању граница у истраживањима и промишљањима миграција и комплексних питања повезаних с њима. Ауторкама и ауторима радова, као и рецензентима, чија имена морају остати непозната, изражавамо најтоплију захвалност на уложеном труду и исказаној доброј вољи. Велику захвалност дугујемо главној и одговорној уредници Гласника Етнографског института САНУ, Драгани Радојичић и уреднику Срђану Радовићу на разумевању, подршци и помоћи у свим фазама припреме овог тематског броја.

Литература

- Eriksen, Thomas Hylland. 2015. *An Overheated World*. <http://www.sv.uio.no/sai/english/research/projects/overheating/publications/overheated-world.pdf> (приступљено 10. 03. 2018).
- Lukić Krstanović, Miroslava. 2015. „Interdisciplinarni dijalog o proučavanju migracija“. *Glasnik Etnografskog instituta SANU* LXIII (3): 507–514.
- Lukić Krstanović, Miroslava. 2018. „Migracijske teme i istraživačka mobilnost. O tematu ‘Istraživanje migracija’“. *Glasnik Etnografskog instituta SANU* LXVI (3): 674–679.
- Zlatanović, Sanja & Juraj Marušiak. 2017. „‘Povratna’ migracija vojvođanskih Slovaka i pitanje pripadnosti“. *Glasnik Etnografskog instituta SANU* LXV (3): 653–668.

Интернет

- Blic. <https://www.blic.rs/biznis/vesti/izgubili-smo-14-odsto-stanovnistva-iz-srbije-se-u-proseku-iseli-139-ljudi-dnevno/c82sgdk> (приступљено 20. 10. 2019).
- Danas. <https://www.danas.rs/ekonomija/emigracija-iz-srbije-dobila-galopirajuci-trend/> (приступљено 30. 08. 2019).
- Radio-televizija Srbije. <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/125/drustvo/3416327/pitanje-svih-pitanja--kako-spreciti-iseljavanje-iz-srbije.html> (приступљено 30. 08. 2019).
- UNHCR. https://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html?fbclid=IwAR3otCJcaNVrG5bjj5XdY1z3LqM_2WJF_bZuzlwKFx5NuBVjGfp9r6czkJU (приступљено 1. 12. 2019).

Примљено / Received: 20. 6. 2019.

Прихваћено / Accepted: 30. 9. 2019.

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

39(05)

Гласник Етнографског института = Bulletin of the Institute of Ethnography /

главни и одговорни уредник Драгана Радојичић. – Књ. 1, бр 1/2 (1952) –
Београд : Етнографски институт САНУ (Кнез Михаилова 36/IV), 1952 –
(Београд : Академска издања). – 24 cm

Три пута годишње. - Друго издање на другом медијуму: Гласник
Етнографског института САНУ (Online) = ISSN 2334-8259
ISSN 0350-0861 = Гласник Етнографског института
COBISS. SR-ID 15882242